

**INGLIZ TILIDAGI POLIGRAFIK TERMINLARNI O'ZBEK TILIGA
TARJIMA QILISHNING NAZARIY-LINGVISTIK MUAMMOLARI**

Turayeva Gulnoza Olim qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti magistranti

Arapov G'ayrat Namozovich

filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Termiz davlat universiteti

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi ingliz tilidagi poligrafik terminlarni o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida yuzaga keladigan nazariy-lingvistik muammolar tahlil qilinadi. Terminlarning semantik aniqligi, sohaviy xosligi, ekvivalent tanlashdagi qiyinchiliklar hamda o'zbek poligrafiya terminologiyasini takomillashtirish zarurati ilmiy jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: *poligrafiya, termin, tarjima, ekvivalentlik, terminologiya, kalka, lingvistik muammo.*

Kirish

Bugungi globallashtirish sharoitida poligrafiya sohasi ham xalqaro texnologiyalar, dasturiy vositalar va ishlab chiqarish jarayonlari bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanmoqda. Ayniqsa, ingliz tilidagi printing, prepress, postpress, layout, proof, offset, binding kabi terminlar o'zbek tiliga turlicha tarjima qilinmoqda. Bu esa sohaviy matnlarda terminologik nomuvofiqlik, semantik noaniqlik va tarjima variantlarining ko'payishiga sabab bo'lmoqda. Shuning uchun inglizcha poligrafik terminlarni o'zbek tiliga tarjima qilishda nazariy-lingvistik mezonlarni aniqlash muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar sharhi

Terminologiya nazariyasida M. T. Cabré termini faqat til birligi emas, balki muayyan soha bilimni ifodalovchi konseptual birlik sifatida talqin qiladi. J. C. Sager esa terminlarni qayta ishlash, tizimlashtirish va standartlashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratadi. P. Newmarkning tarjima nazariyasida texnik terminlarni tarjima qilishda semantik aniqlik, funksional moslik va kontekstual ekvivalentlik asosiy mezon sifatida ko'rsatiladi. ISO 12637 "Graphic technology — Vocabulary" standarti esa grafik texnologiya va poligrafiya sohasidagi asosiy terminlarni xalqaro darajada tartibga solishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuvlar inglizcha poligrafik terminlarni

o'zbek tiliga tarjima qilishda konseptual tahlil, ekvivalent tanlash va terminologik standartlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Tahlil

Ingliz tilidagi poligrafik terminlarni o'zbek tiliga tarjima qilishda eng muhim muammolardan biri terminning umumtil birliklaridan farqlanishidir. Masalan, impression so'zi umumiy ingliz tilida "taassurot" ma'nosini bildirsa, poligrafiya sohasida u "bosma nusxa", "bosish izlari" yoki "chop etilgan birlik" ma'nolarida kelishi mumkin. Shuningdek, plate, screen, proof, register kabi birliklar ham kontekstga qarab maxsus texnologik ma'no kasb etadi. Demak, tarjimon termini oddiy lug'aviy ma'noda emas, balki sohaviy konsept sifatida tushunishi lozim. Ikkinchi muammo – o'zbek tilida barqaror ekvivalentlarning yetarli darajada shakllanmaganidir. Masalan, prepress termini ayrim matnlarda "bosmadan oldingi jarayon", "nashrga tayyorlash bosqichi" yoki "prepress jarayoni" tarzida beriladi. Bu variantlarning barchasi ma'lum darajada to'g'ri bo'lsa-da, yagona standartning yo'qligi terminologik chalkashlikni yuzaga keltiradi. Uchinchi muammo inglizcha terminlarning qisqaligi va texnologik zichligidir. Masalan, binding so'zi birgina birlik orqali kitob yoki mahsulotni muqovalash, tikish, biriktirish jarayonlarini anglatadi. O'zbek tilida esa bu ma'noni ko'pincha izohli tarjima orqali berishga to'g'ri keladi. Shuningdek, poligrafiya terminlarini tarjima qilishda kalkalash, transkripsiya, transliteratsiya, funksional tarjima va izohli tarjima usullari birgalikda qo'llaniladi. Biroq har bir termin uchun tarjima usuli alohida konseptual tahlil asosida tanlanishi kerak. Aks holda terminning texnik aniqligi buziladi va matnning ilmiy-ishlab chiqarish qiymati pasayadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilidagi poligrafik terminlarni o'zbek tiliga tarjima qilish oddiy leksik almashtirish emas, balki nazariy-lingvistik, semantik va sohaviy bilimga asoslangan murakkab jarayondir. Terminlarning aniq tarjimasi uchun konseptual tahlil, kontekstual yondashuv va standartlashtirilgan ekvivalentlar tizimini yaratish zarur. Bu esa o'zbek poligrafiya terminologiyasining ilmiy rivojiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Cabré M. T. Terminology: Theory, Methods and Applications. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1999.

2. ISO 12637-1:2006. Graphic technology — Vocabulary — Part 1: Fundamental terms. – International Organization for Standardization, 2006.
3. Newmark P. A Textbook of Translation. – Hertfordshire: Prentice Hall, 1988.
4. Sager J. C. A Practical Course in Terminology Processing. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1990.
5. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – Москва: Советская энциклопедия, 1966.
6. Комиссаров В. Н. Теория перевода: лингвистические аспекты. – Москва: Высшая школа, 1990.
7. G'afurov I., Mo'minov O., Qambarov N. Tarjima nazariyasi. – Toshkent: Tafakkur Bo'stoni, 2012.